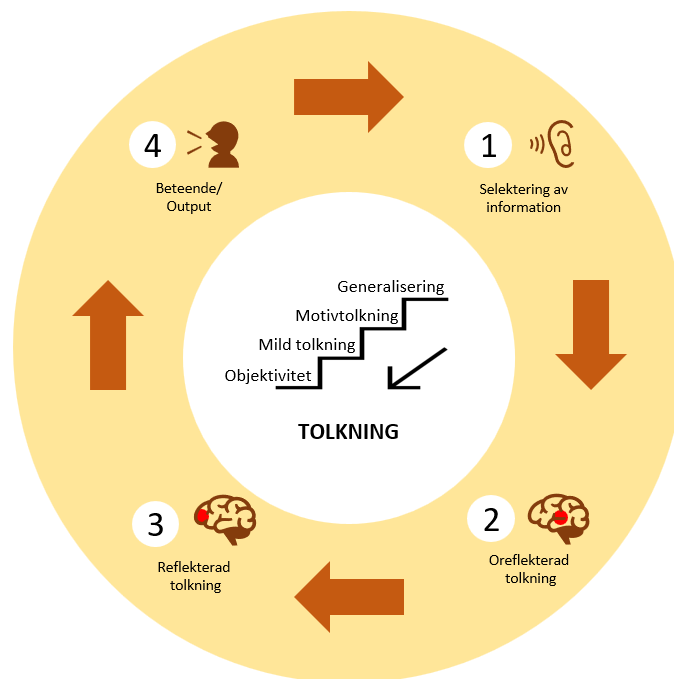

Tolkningstrappan

Denna modell skapade jag 2018, med inspiration från en liknande modell (Ladder of Inference) av Chris Argyris, en amerikansk professor och organisationsteoretiker samt utifrån forskning av Daniel Kahneman, psykolog och nobelpristagare. Grundtanken är att vi alla tolkar vår omgivning kontinuerligt, många gånger utan att hinna reflektera kring hur vi tolkat. Oavsett ålder, erfarenhet, utbildningsnivå eller intelligens, skapar vi ständigt en bild av vår omvärld som vi agerar efter. Trots att det ofta är bristfällig information, ligger det till grund för många av våra handlingar, vilket kan ställa till problem för oss.

Användningsområde

Modellen är bra att använda när en grupp behöver bli medveten om faktorer som hindrar effektiv kommunikation och tydligt informationsutbyte. Ett bra upplägg kan vara att gå igenom modellen med gruppen för att sedan diskutera i par eller mindre grupper vad modellen innebär för samarbetet framöver. Hur kan den användas för att stärka samarbetet?

Selektion

Utgångspunkten är att vi tar in information selektivt, beroende på vår personlighet, våra erfarenheter, våra intressen. Det gör att samma information selekteras väldigt olika av olika personer, dvs vi lägger fokus på skilda saker trots att vi fått samma information. Man kan exemplifiera det genom att fråga ett antal personer som var närvarande på samma möte hur de

uppfattade mötet, ofta får vi olika historier, beroende på vad som har selekterats. Under en tid av mitt liv, när jag skulle inreda min nyinköpta lägenhet, var jag exempelvis oproportionerligt intresserad av mattor. Det var något jag hade väldigt liten kunskap om men som jag på bara några veckor lärde mig mycket om på grund av att jag ofta tittade på folks mattor när jag var på besök. I en annan fas av mitt liv när jag genomgick en separation såg jag många andra som hade genomgått samma sak och försökte förstå hur de hade hanterat situationen. Mina erfarenheter styrde min perception, jag selekterade i informationsflödet.

Tolkning

Daniel Kahneman (psykolog inom beteendekonometri och nobelpristagare 2002) har forskat länge på hur vi påverkas omedvetet i vårt beslutsfattande. Han beskriver två olika tanke-system; system 1 och system 2, som verkar inom oss på helt skilda sätt. System 1 är oreflekerat, snabbt och automatiskt medan system 2 är reflekterat, långsammare och används vid mer komplicerade beslut. System 1 hjälper oss att hantera många vardagliga val, som annars skulle bli väldigt omständliga. Men system 1 kan även uppfatta små saker, som ställer till det för oss. Exempelvis skulle jag kunna tolka min kollegas beteende när hen inte hälsade på mig, som att hen är sur på mig. System 1 uppfattar snabbt ett hot och genererar en liknande känsla i mig. Jag får då ta hjälp av system 2 för att säkerställa att jag faktiskt inte vet hur min kollega tänker eller känner. Hen kanske är stressad över något.

Tolkningstrappan är en modell som beskriver mer eller mindre grad av tolkningar. Ju högre upp i trappan, desto grövre tolkning.

I en arbetsgrupp kan det finnas personer som hamnar högt i tolkningstrappan, som påverkar gruppen negativt. Ett exempel skulle kunna vara en situation på en arbetsplats där en person, född på 90-talet, kommit sent vid flera mötestillfällen, så uppstår en situation i arbetsgruppen, där händelserna tolkas olika.

- En första grupp (4), kanske uttrycker fördomar om 90-talister.
- En annan del av personalgruppen (3), tolkar in en beteendet utifrån olika motiv eller attityder som de tror har påverkat beteendet. De menar att personen nog inte bryr sig om att övriga personer får vänta med att påbörja mötet.
- En tredje grupp (2), har mer milda tolkningar, som är mer troliga och sannolika och som inte innebär så stora negativa antaganden. De tror att personen nog är stressad och har haft svårt att komma i tid.
- Och på det nedersta trappsteget (1), avstår vi ifrån att tolka och förhåller oss till det vi vet, och för att få mer information så ställer vi frågor till den berörda personen.

Utmaningen ligger i att förstå att vi alla tolkar vår omgivning ständigt och att vi lätt hamnar en bit upp i trappan, där vi lätt gör felbedömningar. För att komma ned och bli klarsynt och objektiv behöver vi utrymme för medveten reflektion. Den kan vi ge oss själva och den kan vi påminna andra om. Så att vår kommunikation kan bli renare och mer konstruktiv.

